

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
 /Калинич І.В./
«31» серпня 2020 року

**СИЛАБУС
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА І АУДИТ»**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	106 Географія
За освітньою програмою	Географія
Статус дисципліни	вибіркова

Ужгород 2020

Назва курсу	Екологічна експертиза і аудит
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 «Природничі науки» 106 «Географія»
Викладачі курсу	Поп Степан Степанович
Профайл викладачів	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff
E-mail	stepan.pop@uzhnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/enrol/index.php?id=1791
Мова викладання	Українська
Тривалість курсу	3 кредити ЄКТС / 90 годин
Обсяг курсу	44 години – аудиторні заняття (30 години лекційні, 14 годин семінарські заняття); 46 годин – самостійна робота студента.
Формат курсу	Очний. Проведення лекцій, семінарських занять, консультацій, екскурсій тощо.
Анотація до курсу	Курс «Екологічна експертиза і аудит» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 106 «Географія» освітньо-професійної програми «Географія». Предметом вивчення дисципліни є поглиблення теоретичних знань та вмінь щодо державного й громадського контролю у галузі раціонального використання природних ресурсів, охорони та збереження навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки у всіх сферах господарської діяльності в Україні. Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів: Модуль 1. Екологічна експертиза. Модуль 2. Екологічний аудит.
Ключові слова	Екологічна експертиза, екологічний аудит, забруднення природного середовища, види екологічної експертизи, типи екологічного аудиту, стратегічна екологічна оцінка, екологізація виробництва.
Мета та цілі курсу	Формування у майбутніх фахівців теоретичних знань про методи і форми екологічної експертизи та аудиту у всіх сферах економічної діяльності, як загального інструменту управління економікою природокористування, скерованих на екологізацію виробництва та гармонізацію стосунків людини з природою в контексті стійкого розвитку суспільства для досягнення загальних (ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК6, ЗК7, ЗК 10 і ЗК12) та фахових (Ф1, Ф2, Ф3, Ф4, Ф5, Ф6, Ф8 і Ф9) компетентностей.
Пререквізити курсу	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з навчальних курсів освітньої програми «Географія»: ОК 1.6 Фізика з основами геофізики. ОК 1.7 Хімія з основами геохімії. ОК 2.2 Інформатика з основами геоінформатики. ОК 2.5 Загальне землезнавство. О.К 2.7 Геологія загальна та історична. ОК 2.8 Метеорологія та кліматологія.
Очікувані результати	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук для досягнення цілей охорони та

навчання	збереження середовища життєдіяльності людини (ПРН 1). Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ для усвідомлення місця моніторингу довкілля в системі географічного знання (ПРН 5). Пояснювати особливості організації географічного простору, геосфери якого є об'єктом моніторингових спостережень (ПРН 6). Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук, що є засадничим завданням моніторингу довкілля (ПРН 7). Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі для збору, накопичення, аналізу та картографічного представлення матеріалів довготривалих моніторингових спостережень (ПРН:8). Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових, що є важливим для прогнозування їх змін за результатами моніторингових спостережень (ПРН 8). Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні, досягти які не можливо без системи моніторингу довкілля на всіх рівнях (ПРН 10). Застосування набутих знань, умінь і практичних навичок для з'ясування стану раціонального використання природних ресурсів території та її соціально-економічного розвитку із використанням місцевих ресурсів на прикладі аналізу моніторингу довкілля у Закарпатській області (ПРН 12). Вміти аналізувати зміни компонент навколишнього середовища, спричиненні різними видами господарської діяльності, набуті навички пошуку шляхів зменшення негативного впливу на довкілля на конкретних прикладах виявленого за моніторинговими спостереженнями антропогенного впливу на біорізноманіття, водне, ґрунтове та атмосферно-повітряне середовища Закарпаття (ПРН 13).
Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції, семінарські заняття, консультації, модульні письмові контрольні роботи тощо. Дидактичні матеріали: Підручники з дисципліни в електронній формі, матеріали презентацій до лекцій, завдання для модульного та підсумкового контролю, а також матеріали лектора до дисципліни в системі віртуального навчання «Moodle».
Необхідне обладнання	Технічні засоби: мультимедійна техніка, Інтернет ресурси з доступом під час лекцій.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Поточний контроль: усні виступи на семінарських заняттях, індивідуальні консультації. Завдання для змістового модуля № 1 включає три теоретичні питання та п'ять тестових завдань. Відповіді на три теоретичні питання оцінюються до 60 балів (по 20 балів за кожне питання), тестові завдання – по чотири бали за правильні відповіді на кожен тест, разом максимально студент може отримати ще 20 балів. Решту 20 балів студент може накопичити, проявляючи активність на семінарських заняттях та, даючи правильні відповіді на запитання по ходу лекцій. Аналогічно проводиться поточний контроль і за змістовим модулем № 2. Результат підсумкового рейтингового контролю викладач оголошує студентам на останньому семінарському занятті. Студент може покращити рейтингову оцінку, складаючи усний іспит або задовольнитися накопиченими балами, які на його прохання виставляються у екзаменаційну відомість та залікову книжку.
Підсумковий	Екзамен у формі усної перевірки знань

контроль, форма Зміст курсу	Змістовий модуль 1. Екологічна експертиза. Тема. 1. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі спеціальності. Інформаційне забезпечення та вимоги до вивчення курсу. Сутність і об'єкти екологічної експертизи. Екологічна експертиза як важлива складова екологізації виробництва, пом'якшення впливу на навколишнє середовище. Основні завдання екологічної експертизи. Тема 2. Законодавча та нормативно правова база України щодо екологічної експертизи. Тема 3. Концепції екологоорієнтованого розвитку господарської діяльності в Україні. Теоретичні основи організаційного механізму екологізації економічної діяльності як основи сталого розвитку. Підходи екологічного регулювання. Сутність та значення організаційного механізму екологізації діяльності у всіх сферах. Адміністративні, та ринково орієнтовані інструменти екологізації виробництва. Тема 4. Форми і види екологічної експертизи. Стадії екологічної експертизи. Стратегічна екологічна експертиза розвитку територій. Тема 5. Процесуальне здійснення екологічної експертизи. Процедура проведення екологічної експертизи. Права та обов'язки замовників та виконавців екологічної експертизи. Результати екологічної експертизи, їх дієвість та можливе оскарження. Тема 6. Процедура оцінки екологічного впливу на довкілля об'єктів планованої господарської діяльності. Вимоги до змісту Звіту з оцінки впливу на довкілля. Тема 8. Процедура публічного обговорення Звіту з оцінки впливу на довкілля та надання Висновку спеціально уповноваженими державними органами на практичну реалізацію планованої діяльності. Оскарження Висновку державної екологічної експертизи. Змістовий модуль 2. Екологічний аудит Тема 1. Законодавча та нормативно-правова база щодо аудиту в Україні. Організаційні аспекти аудиторської перевірки. Екологічний аудит як складова екологічного менеджменту. Тема 2. Сутність, об'єкти та суб'єкти екологічного аудиту. Мета, основні завдання та принципи екологічного аудиту. Тема 3. Типи екологічного аудиту. Особливості виконання екологічного аудиту. Завдання та функції екологічного аудиту. Тема 4. Стадії екологічного аудиту. Послідовність та ефективність екологічного аудиту. Тема 5. Учасники екологічного аудиту. Права та обов'язки замовника та виконавця екологічного аудиту. Звіт про екологічний аудит, його структура та зміст. Роль громадськості. Тема 6. Екологічний аудит територій. Концептуальні засади екологічного аудиту територій. Тема 7. Аналіз процедури проведення аудиту на конкретних прикладах аудиту (викидів у атмосферу, скидів у водні об'єкти, видалення побутових і промислових відходів на території Закарпатської області).
Література для вивчення дисципліни	1. Фекета І.Ю. Методичні рекомендації з курсу «Екологічна експертиза і аудит». Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2016.–70 с. https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff 2. Баглей О.В., Сорохан В.В. Екологічна експертиза. – Чернівці: Рута, 2007. – 128 с.
Інформаційні	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/faculty-geograph

ресурси	http://www.eea.europa.eu/0 - EEA - European Environment Agency. menr.gov.ua/content/ekologichniy-monitoring-dovkillya.html - сайт Мінприроди України. http:// www.emiu.ukrtel.net - Сайт Інституту досліджень навколишнього середовища та ресурсів http:// zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi -Законодавчі акти www.iapm.edu.ua - Сайт Центру сталого розвитку та екологічних досліджень
Питання для підсумкового контролю	1. Екологічна експертиза як складова процедури оцінки впливу на довкілля. 2. Сутність екологічної експертизи та важливість її проведення. 3. Проекти екологічної експертизи у комплексній оцінці впливу на довкілля. 4. Завдання екологічної експертизи. 5. Стадії проведення екологічної експертизи. 6. Форми екологічної експертизи. 7. Види екологічної експертизи 8. Суб'єкти екологічної експертизи 9. Законодавча база екологічної експертизи. 10. Процедура проведення екологічної експертизи. 11. Права та обов'язки експерта та замовників. 12. Висновки екологічної експертизи. 13. Нормативно-правова база проведення оцінки впливу на довкілля . 14. Процедура проведення оцінки впливу на довкілля 15. Вимоги до складу та змісту матеріалів звіту з оцінки впливу на довкілля. 16. Публічне обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля та надання висновку спеціально уповноваженим державним органом. 17. Екологічний аудит 18. Екологічний аудит у системі екологічного менеджменту. 19. Сутність екологічного аудиту. 20. Принципи екологічного аудиту. 21. Типи екологічного аудиту. 22. Особливості здійснення екологічного аудиту 23. Завдання та функції екологічного аудиту 24. Стадії екологічного аудиту. 25. Об'єкти та суб'єкти екологічного аудиту 26. Організаційно-правові аспекти аудиторської перевірки. 27. Послідовність проведення екологічного аудиту підприємств. 28. Аудит викидів у атмосферу. 29. Аудит водоспоживання та водовідведення. 30. Аудит відходів. 31. Діяльність учасників екологічного аудиту 32. Права та обов'язки виконавця екологічного аудиту. 33. Права та обов'язки замовника екологічного аудиту. 34. Звіт про екологічний аудит 35. Екологічний аудит територій 36. Концептуальні засади екологічного аудиту територій. 37. Методика екологічного аудиту територій